

ÇALIŞMA ORTAMININ GÖZETİMİ

İş Kanunu Madde 77

- **İşverenler;**
  - işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak
  - işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek,
  - çalışanları karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek
  - gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü

Madde 4

- **İşverenin;**
  - **işyerinde teknik ilerlemelerin getirdiği daha uygun sağlık şartlarını sağlaması;**
  - **kullanılan makinelerle alet ve edevattan herhangi bir şekilde tehlike gösterenleri veya hammaddelerden zehirli veya zararlı olanları**
  - **yapılan işin özelliğine ve fennin gereklerine göre bu tehlike ve zararları azaltan alet ve edevatla değiştirmesi**
  - **iş kazalarını önlemek üzere işyerinde alınması ve bulundurulması gerekli tedbir ve araçları**

alınacak diğer iş güvenliği tedbirlerini devamlı surette izlemesi esastır.

Yargıtay İçtihadı

- Her işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün sadece önlem almakla yetinilebileceği anlamını taşımadığı, alınan önlemlere uyulup uyulmadığını denetleme ve giderek önlemlere uyulmasını temin anlamında bulunduğu da kuşkusuzdur. Başka bir deyişle, işveren işyerinde, geniş anlamda doğmuş ve doğabilecek tüm tehlikeleri önlemek zorundadır. Bu zorunluluk sonucu olarak işyerinde işveren tarafından tam anlamı ile geniş bir kontrol mekanizması kurulmalıdır.

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 31.10.1978)

Yargıtay İçtihadı

- İş Kanununa göre işveren, salt mevzuatta öngörülen önlemleri değil, kutsallaştırılması gereken insan yaşamına saygı çevresinde günümüz bilim ve teknolojisinin öngördüğü önlemleri dahi almakla yükümlüdür. Her halde, çalışan kimsenin iş güvenliği, işçinin kendi dikkatine bırakılamaz.

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 17.4.1984)

Yargıtay İçtihadı

- İş kazalarını önlemek bakımından işveren sadece işin niteliğine uygun kişisel koruyucu malzeme vermekle yükümlü olmayıp, verilen malzemenin kullanılmasını sağlamak ve bunun uygulanıp uygulanmadığını sürekli ve etkin bir şekilde denetlemekle de yükümlüdür.

(Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 16.6.1988)

Çalışma Ortamı

- **Çalışma Ortamı, aşağıdaki unsurları ihtiva eder:**
- Düzen ve Temizlik
- Havalandırma
- Aydınlatma
- Isıtma
- Elektrik Tesisatı ve Topraklama
- Makine ve Ekipmanlar
- Fiziksel Etkenler (Gürültü, Titreşim, Radyasyon, Toz)
- Kimyasal Etkenler (Parlayıcı, Patlayıcı Maddeler)
- Motorlu Araçlar
- Boru Tesisatı
- Depolama ve İstifleme

Hava Hacmi

- İşyerlerindeki hava hacmi, makine, malzeme ve benzeri tesislerin kapladığı hacimler dahil olmak üzere, işçi başına en az 10 metreküp olacaktır.
- Kapalı işyerleri günde en az bir defa bir saatten aşağı olmamak üzere baştan başa havalandırılacaktır. Ayrıca, havanın sağlığa zararlı bir hal almaması için sık sık değiştirilmesi gereklidir.

Havalandırma

- **Toz, duman ve fena koku çıkaran işlerin yapıldığı yerlere, bunları çekecek yeterlikte bacalar yapılacak ve yapılan işin niteliğine göre bu tedbirlerin yetmediği hallerde diğer teknik tedbirler alınacaktır.**
- **Boğucu, zehirli veya tahriş edici gaz ve duman meydana gelen işyerlerinde, işçilerin hayat ve sağlıklarının tehlikeye girmemesi için havalandırma tesisatı yapılacaktır.**

İşyeri Düzeni

- Her işyerinde, makine, tezgah, malzeme ve benzeri tesisler, çalışan işçilerin işlerini rahatça yapmalarına engel olmayacak ve herhangi bir tehlikeye sebebiyet vermeyecek şekilde yerleştirilecek ve bunlar gereği gibi korunacaktır.
- İşyeri olarak kullanılan binaların döşeme yüzeyine, orada çalışan işçiler için tehlikeli olacak şekilde makine, tesis, ham, yarı işlenmiş veya tam işlenmiş malzeme bırakılmayacaktır.

İşyeri Düzeni

- Makineler, motorlar ve bunlar tarafından çalıştırılan aletler ve diğer tezgahlar arasındaki açıklık, işçilerin rahat çalışmalarını sağlamak üzere **en az 80 cm** olacaktır. İşyerindeki geçitlerin genişliği, oradan geçecek işçilerin miktarına ve malzeme hareketine uygun olarak ayarlanacak ve bu genişlik 120 cm'den az olmayacaktır.
- Yüksek geçit, platformların bütün tarafları, **en az 90 cm** yükseklikte etekli korkuluklarla çevrilecektir.

İşyeri Temizliği

- İşyerlerindeki atölyeler, geçit, depo ve ambarlar ile bakım odalarının duvar, taban, tavan, pencere, kapı ve diğer yerleri, her zaman için temiz ve bakımlı bir şekilde bulundurulacaktır.
- Çalışılan yerler, günde en az bir kere temizlenmiş olacaktır.
- Gündüz ve gece devamlı olarak çalışılan işyerlerinde bu temizlik ya işin başlamasından önce veya bitiminden sonra yahut yapılan işin gereğine göre ara dinlenmelerinde yapılacak ve her halde çalışma sırasında yapılmayacaktır.

Aydınlatma

- İşyerlerinin gün ışığıyla yeter derecede aydınlatılmış olması esastır. Şu kadar ki, işin konusu veya işyerinin inşa tarzı nedeniyle gün ışığından faydalanılamayan hallerde yahut gece çalışmalarında, suni ışıkla yeterli aydınlatma sağlanacaktır.
- Gerek tabii ve gerek suni ışıklar, işçilere yeter derecede ve eşit olarak dağılmayı sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

Aydınlatma

- **Bir aydınlatma merkezine bağılı olan işyerlerinde, herhangi bir arıza dolayısıyla ışıkların sönmesi ihtimaline karşı, yeteri kadar yedek aydınlatma araçları bulundurulacak ve gece çalışmaları yapılan yerlerin gerekli mahallerinde tercihen otomatik olarak yanabilecek yedek aydınlatma tesisatı bulundurulacaktır.**

Aydınlatma

- İşyerlerindeki avlular, açık alanlar, dış yollar, geçitler ve benzeri yerler **en az 20 lüks** ile aydınlatılacaktır.
- Kaba malzemelerin taşınması, aktarılması, depolanması ve benzeri kaba işlerin yapıldığı yerler ile geçit, koridor, yol ve merdivenler **en az 50 lüks** ile aydınlatılacaktır.
- Kaba montaj, balyaların açılması, hububat öğütülmesi ve benzeri işlerin yapıldığı yerler ile kazan dairesi, makine dairesi, insan ve yük asansör kabinleri, malzeme stok ambarları, soyunma ve yıkanma yerleri, yemekhane ve tuvaletler **en az 100 lüks** ile aydınlatılacaktır.

Aydınlatma

- Normal montaj, kaba işler yapılan tezgahlar, konserve ve kutulama ve benzeri işlerin yapıldığı yerler, **en az 200 lüks** ile aydınlatılacaktır.
- Ayrıntıların yakından seçilebilmesi gereken işlerin yapıldığı yerler **en az 300 lüks** ile aydınlatılacaktır.
- Koyu renkli dokuma, büro ve benzeri sürekli dikkati gerektiren ince işlerin yapıldığı yerler, **en az 500 lüks** ile aydınlatılacaktır.
- Hassas işlerin sürekli olarak yapıldığı yerler **en az 1000 lüks** ile aydınlatılacaktır.

Isıtma

- Kapalı işyerlerindeki sıcaklık ve nem derecesinin, yapılan işin niteliğine uygun olmakla beraber ılımlı bulunması esastır. Bu itibarla, yazın sıcaklığın dayanılmayacak bir dereceye çıkmaması için işyerlerinde serinletici tedbirler alınacak, kışın da işçilerin ihtiyaç duydukları en az sıcaklığın sağlanması için, işyerleri zararlı gazlar çıkararak havayı bozmayacak şekilde ısıtılacaktır.
- İşyerlerinde sıcaklık derecesi **15 santigrad dereceden az ve 30 santigrad dereceden yüksek** olmayacaktır.
- İşyerinde, yapılan işin özelliğine göre uygun nem sağlanacaktır.

Isıtma

- **Parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli ve zararlı maddelerin bulunduğu yerlerde bu maddeleri veya bunların buhar ve gazlarını tutuşturabilecek sıcaklık derecesine yükselen veya kıvılcım ya da çıplak alve çıkaran ısıtma sistemi kullanılmayacaktır.**

Elektrik ve Topraklama Tesisatı

- **Aydınlatma devresi de dahil olmak üzere bütün elektrik tesisatı bir yılı geçmeyen süreler içinde muntazaman ehliyetli elemanlar tarafından kontrol ve bakıma tabi tutulacaktır.**
- **Bütün madeni bölme ve çatı kısımları ile makine ve teçhizat uygun şekilde topraklanacaktır.**

Elektrik ve Topraklama Tesisatı

- **Çeşitli topraklama tesislerinin işletme dönemi içindeki muayene, ölçme ve denetlemelere ilişkin önerilen periyotlar aşağıda verilmiştir:**

1-Elektrik üretim, iletim ve dağıtım tesisleri (enerji nakil ve dağıtım hatları hariç) için 2 yılda bir,

2-Enerji nakil ve dağıtım hatları için 5 yılda bir,

3-Sanayi tesisleri ve ticaret merkezleri için;

a)Topraklamalara ilişkin dirençlerin muayene ve ölçülmesi 1 yılda bir,

b)Topraklama tesisleri ile ilgili diğer muayene, ölçme ve kontroller 2 yılda bir,

Elektrik ve Topraklama Tesisatı

- **4-Sabit olmayan tesisler için;**
  - a)Sabit işletme elemanları için 1 yılda bir,
  - b)Yer değiştirebilen işletme elemanları için 6 ayda bir,**Topraklama tesisatının periyodik kontrolü gereklidir.**
- **5-Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük kapsamındaki topraklama tesisleri ile ıslak ortamlarda çalışılan işyerlerindeki topraklama tesislerinin muayene, ölçme ve denetleme periyotları bir yılı aşamaz.**

Paratoner Tesisatı

- Parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli ve zararlı maddelerin üretildiği, işlendiği ve depolandığı binalar, yıldırıma karşı mevzuatın öngördüğü sistemlerle donatılacaktır.
- Tamamen çelik konstrüksiyon binalarla, saç ve borulardan inşa edilmiş tank ve benzeri çelik depoların yeterli bir topraklamaya tabi tutulması halinde ayrıca paratoner tesisatına ihtiyaç yoktur. Ancak, bu hususun yetkili teknik bir eleman tarafından kontrol edilerek yeterliliğinin belgelendirilmesi zorunludur.
- Paratonerler ve yıldırıma karşı alınan diğer koruyucu tertibat, yılda en az bir defa, ehliyetli bir eleman tarafından kontrol edilerek belgelendirilecektir.

Gürültü

- Ağır ve tehlikeli işlerin yapılmadığı yerlerde, gürültü derecesi 80 desibeli geçmeyecektir.
- Yeterli ölçümle tespit edilen gürültü maruziyet düzeyi 87 desibel maruziyet sınır değerini aşmayacaktır.
- İşveren, işçilerin maruz kaldığı gürültü düzeyini değerlendirecek ve gerekiyor ise gürültü ölçümü yapacaktır.

Gürültü

- Kullanılan gürültü ölçme yöntemi, bir işçinin kişisel maruziyetini gösterecek şekilde olacaktır.
- Kullanılan yöntemler ve aygıtlar mevcut koşullara, özellikle de ölçülecek olan gürültünün özelliklerine, maruziyet süresine ve çevresel faktörlere uygun olacaktır.
- Değerlendirme ve ölçümler uzmanlarca planlanacak ve uygun aralıklarla yapılacaktır.
- Gürültü maruziyet düzeyinin değerlendirilmesi ve ölçüm sonuçları, daha sonraki zamanlarda tekrar değerlendirilebilmesi için uygun bir şekilde saklanacaktır.

Maruziyet Sınır Değerleri ve Maruziyet Etkin Değerleri

Madde 5 — Maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri ile ilgili hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) Günlük gürültü maruziyet düzeyleri ve en yüksek ses basıncı yönünden maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri, aşağıda verilmiştir;

- 1) Maruziyet sınır değerleri : LEX, 8h = 87 dB (A)
- 2) En yüksek maruziyet etkin değerleri : LEX, 8h = 85 dB (A)
- 3) En düşük maruziyet etkin değerleri : LEX, 8h = 80 dB (A)

b) İşçiyi etkileyen maruziyetin belirlenmesinde, işçinin kullandığı kişisel kulak koruyucularının koruyucu etkisi de dikkate alınarak maruziyet sınır değer uygulanacaktır. Maruziyet etkin değerlerinde kulak koruyucularının etkisi dikkate alınmayacaktır.

c) Günlük gürültü maruziyetinin günden güne belirgin şekilde farklılık gösterdiğinin kesin olarak tespit edildiği işlerde ve aşağıdaki şartlara uyulmak kaydı ile maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerlerinin uygulanmasında günlük maruziyet değerleri yerine haftalık maruziyet değerleri kullanılabilir:

- 1) Yeterli ölçümle tespit edilen haftalık gürültü maruziyet düzeyi 87 dB (A) maruziyet sınır değerini aşmayacaktır.

Titreşim

- İşveren, işçilerin maruz kaldığı mekanik titreşim düzeyini değerlendirecek ve gerekiyorsa ölçecektir.
- Kullanılan yöntemler mekanik titreşime maruz kalan işçilerin kişisel maruziyetini belirleyebilecek nitelikte olacaktır.

Radyasyon

- Her çalışma için, gerekli radyoaktif maddenin zararlı en az miktarı kullanılacaktır.
- İşçilerin, kaynak yakınında mümkün olduğu kadar kısa süre kalmaları sağlanacaktır.
- Kaynak ile işçiler arasında uygun koruyucu bir paravana konulacaktır.
- İşçilerin ne miktarda radyasyon aldıkları özel cihazlarla ölçülecek ve bunlar en geç ayda bir defa değerlendirilecektir. Alınan radyasyon, izin verilen dozun üstünde bulunduğu hallerde, işçi bir süre için bu işten uzaklaştırılacak, yıllık total doz korunacaktır.

Toz

- **Tozlu işyerlerinde genel havalandırma ile birlikte, uygun aspirasyon sistemi ile tozun, çevre havasına yayılmasını önlemek için vakum ve uzaktan kumanda sistemleri kurulacaktır. Toz çıkaran işler, teknik imkanlara göre kapalı sistemde yapılacak veya bu işler diğerlerinden tecrit edilecektir. İşyeri havasındaki toz miktarı belirtilen miktarları geçmeyecektir.**

(Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük-Çizelge II ve Çizelge III)

Kimyasal Maddeler

- **Parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli ve zararlı özellikteki çeşitli kimyasal maddelerin işyeri havasında bulunan miktarları, belli ve gerekli zaman aralıkları içinde ölçülerek bu miktarların, maddelerin işyeri havasında bulunmasına müsaade edilen ve orada çalışanların sağlıklarını bozmayacak olan en çok miktardan fazla olup olmadığı ölçülerek tespit edilecek ve işyeri havalandırma tesisatı yeterlik bakımından yetkili elamanlarca kontrol edilecektir.**

İş Güvenliği Uzmanınının Gözetimi

İş Güvenliği uzmanı;

- 1) Çalışma ortamının gözetimini yapmak, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılması gereken periyodik bakım, kontrol ve ölçümleri planlamak ve uygulanmasını kontrol etmek,
- 2) İşyerinde kaza, yangın veya patlamaların önlenmesi için mevzuata uygun çalışmalar yapmak ve uygulamaları takip etmek; doğal afet, kaza, yangın veya patlama gibi durumlar için acil durum planlarının hazırlanmasını sağlamak, periyodik olarak eğitimleri ve tatbikatları yaptırmak, acil durum planı doğrultusunda hareket edilmesini sağlamakla yükümlüdür.